

יוניסטים היתה עוד אחת ממחלוקותיו המלאכותיות של האיש.

ספרו של גולדשטיין נפתח במבוא. שבו הוא מגולל את המהלכים השונים שהביאו לייסודה של מפא"י ההיסטורית. ואת הרקע הפוליטי והאישי לעיצוב מדיניותה.

בראשית שנות השלושים לא היה בן גוריון דמות דומיננטית עיקרית בתנועת העבודה. הוא נתקל בגלריה של דמויות מפתח. כמו **ברל כצנלסון** ו**חיים אר"י** (לזכרו) (שהיה צעיר ממנו בשנים רבות. ושאיים לתפוס את מקומו). גלריה זו התחילה מאוחר יותר; הראשון הפך בוכתי מנהיג. והשני נרצח בידי גורם בלתי מזוהה עד עצם היום הזה. בלשונן של גולדשטיין מוגדר בן גוריון כבעל "התפרצות מלאה ייאוש", ואילו ארלוזורוב, ניסה להשליט גישה שכלתנית במדיניותו.

פרק רביעיין הוא הפרק, מעמדו של וייצמן ובעיית המישטר הקואליציוני בי ציונות". בסיגנון של קואופטיב מצלחי בן גוריון, בעורת אחי שברי המפלגות הסוציאליסטיות, ליצור מערכת קואליציונית עם גופים פוליטיים נוספים. כך הוא מגיע לעמדת הכוח החזקה ביותר בהסתר רות הציונית, ובעיקר בהנהגת יהודי ארץ ישראל.

בפרק, המאבק על ההגמוניה בציונות בין מפא"י לבין הרוויזיוניסטים עד 1935, סוקר המחבר את האיבה הפוליטית שבין שני המונות עד רצח ארלוזורוב; סיווגו של הרוויזיוניזם במחנה הפאשיסטי ה"עולמי"; השוני הערכי שבהשקפות החברתיות הכלכליות; העימות בסיכסוך העבודה הנודע בכפר-סבא; רצח ארלוזורוב ועוד.

מן הפרק ניתן ללמוד על דרך חייו עקבות הבריתות המזרות של בן גוריון. ב-1934 חתם הסכם עם זאב ז'בוטינסקי ונאלץ לבטלו, בשל לחצו של תנועת העבודה, שלא היתה נכונה להכניס את השרץ הרוויזיוניסטי אל תוך המחנה (זהו אחד המיקרים שבהם נאלץ בן גוריון לחזור בו מעסקה-פוליטית, בשל התנגדות אידאולוגית שהתגבשה נגדו בתוככי מפלגתו).

למקרא הספר מתברר כיצד הרכיב בן גוריון תשבץ גם הבנוי מניגודים של רעיונות ואידאולוגיות, כדי להתמודד עם בעיות השעה במסווה של חזון, תוך התעלמות מוחלטת מהפרספקטיבה (הדבר בולט ביחסו של בן גוריון להתמודדות עם בעיות ערביי פלסטין ועדות המיזרח, אותם כינה, "הפיכת אבקי-אדם לעם"; עמדה זו הביאה כיום לפילוג העדתי המאיים על עצם קיומה של החברה הישראלית, יותר מאשר הקונפליקט הישראלי-ערבי).

בפרקים המתארים בספר זה את העימות בין מפא"י לתנועה הרוויזיוניסטית בא"י, מצוי תומר רב, המגוש בצורה מאוד פרוצה, לא מאורגנת, צורה המאלצת את הקורא לחפש חומר נוסף, שיש בכוחו להבהיר את תמונת המצב האמיתית בארץ באותה תקופה.

מבחינת ביקורת חלקו של דוד בן גוריון, בראייה מחודשת, הרי שספר זה מחטיא לא במעט את מטרותיו, ובין החרכים שלו ניתן לראות כיצד מבצץ בן גוריון, אייב, "הביטחוניזם" של שנות התמישים, מייסד האקטיביזם של רפ"י בשנות השישים, והורה הימין-הקיצוני של נאמני ארץ ישראל, שהתאחדו בשנים האחרונות עם הימין של חרות.

שבין מילותיו היה כתוב, "איזה אסון / איזה אסון / מה ברל כצנלסון... כצנלסון מת ב-12.8.1944 משטף-דם במוחו. לדעת רבים היה זה רק המוות הקליני של המנהיג, אשר בפועל הודח מהנהגת היישוב היהודי בארץ-ישראל כבר בראשית שנות השלושים, בידי תלמידו, **דוד בן גוריון**, שהוציא ממנו את כל עוצמת הכוח השילטוני והסמכותי שלו הוא היה ראוי, והדחיקו לקרן זווית של ספק שילטון מוסרי על ארץ-ישראל העובדת, ספק שילטון בוכתי.

קרוב לארבע שנות שילטון הליכוד בישראל הפכו מונוגרפיה של **אניטה שפירא** על כצנלסון, תחת הכותרת ברל, לרבי-מכר. בהפיכת ברל לרבי-מכר היה משום ניסיון של ספק התדפקות. ספק התדפקות על העבר הרחוק, התרפקות תוך ניפוץ אליילים.

המונוגרפיה של שפירא, למרות היקפה הרחב, היא תעודה מרתקת העוסקת באותו דור מייסדים; תעודה שמעלתה העיקרית היא העשייה הקלילה, ובהחייאתם של תנועת-העבודה וברל, בלשון לא-מליצית. מכין שורות סיפרה עולה דמות מאוד

מוכח ברל כצנלסון איזה אסון...

מסוגלת של מנהיג, שהסיגוף העצמי מנע ממנו את היכולת להתפתח למעמד של עוצמה. כותבת שפירא בסיום: "הדפעתו של ברל בתור מנהיג העליה השנייה לופ בערפל, ויש בה מייסוד ההתגלות, המתלווה לפירוני עליונים-לגדולה של מההיגים כאריונימייס..."

ברל היה בבחינת מנהיג טבעי של דור, שהיה סגוב באמונה כי בארץ-ישראל חייבת לקום לה חברה איכותית. הוא היה מנהיג, ולעיתים אף מנהיג-מגוון, בשעות מצוק וקושי, אדם שהאמין באחדות וביושר של תנועת-הפועלים בארץ-ישראל, אך מנהיג שלא היה מסוגל ליטול על עצמו את השררה הנתבעת ממנהיג. הוא מסר את רסן השררה לבן גוריון, שחישף את המלכיה, ולא את אתונות היזר, הנאמנות והאמת.

אניטה שפירא הצליחה, בניגוד למחברי מונוגרפיות אחרות של דמויות מתנועת העבודה, להגיע אל ובכי נשמתו של ברל, מיכלול בעיותיו האישיות, בצורה המזכירה את חשיפתו של תיאודור הרצל, בידי **עמוס אילון**. אך היא הילכה בין השיטין כשבחנה כמה מידידיו הקרובים, ובניגול, בן גוריון, אשר ניצל את בעיותיו הנפשיות של ברל, כדי להרחיקו בהדרגה ממרכז הבמה הפוליטית, והפכו למנהיג רוחני של התנועה.

לציבור הקוראים, שרומה במשך שני דורות בידי מערכת משומנת של מייצרי תדמית למנהיגי העבר של תנועת העבודה, מהווה הספר משום משב רוח מרענן. יחד עם זאת, ולמרות ניסיונה של

שפירא, הרי דמותו של ברל מתגמדת מעט בצד דמויות עולמיות, כמחוללה היהודים של המהפכה הרוסית, כמו טרוצקי, ראדק ואחרים.

דור הבנים

על המוקד

במשך שנות דור עסקו הספרות והמח" זאות של ישראל ב"פולחן העקידה", פולחן דור-האבות המייסדים שהעלה את דור- הבנים על המוקד. שא הישגיו של דור- הבנים היה במילחמת-השחרור, כאשר השיג בקרבות עקובים מדם את מפת החלומות של דור-האבות.

הדור ששפך את דמיו בשדות הקטל, הגשים את האידיאל המאחד של דור- האבות. הותיר את הארץ בלא אידיאל או שארית של אידיאל חברתי. לוחמי תש"ח מצאו, בשובם מהקרבות, מערכת מיסדית, גדושה בעסקונה משופשפת, שכל קשר אמיתי בינה לבין שרידי האי- דיאלים של ראשית המאה הוא מיקרי לחלוטין.

מנהיגו של הדור ששב משדות תש"ח, היה **יגאל אלון**, שהיה מיווג של היפה, הנובן והטהור עם התיקוה שכל הדם שהוקו הוקרב על מיזבח הקמתה של חברה צודקת ושונה.

אלון, ומנהיגים צעירים אחרים של דור זה, הוקפאו למשך תקופה ארוכה במקרר ההיסטוריה היהודית. והותר להם לנגן רק בכינורות השניים. דור זה היה עד לחורבן ההדרגתי של שארית הערכים של ארץ- ישראל-העובדת, תוך צפייה בתהליך הקמתו של מולך הממלכתיות, המולך האישי של **דוד בן גוריון**, שהולך את החברה הישראלית עד אל עברי פי פחת של "מחולל" יום-הכיפורים והקלע-העדתי, שי התרחב באחרונה ומאיים על עצם קיומה של החברה הישראלית.

לפני יותר משנה דומה היה, כי המאבק של **בן גוריון** נגד **ברל כצנלסון**, מאבק של סיגנון, יושר והשקפת-עולם — עומד לחזור במהדורה שנייה, בין **שימעון פרס**

קורבן אלון * חלל אידאולוגי

ויגאל אלון. יתכן שהיה טמון במאבק זה הגרעין, שהיה בכוחו להקים את ארץ- ישראל-העובדת מחורבותיה, ולפתוח מחדש במאבק אידאולוגי על פניה של מדינת ישראל.

אלא שההיסטוריה היא בבחינת טראגדיה לגיבוריה, והרע ניצח את הטוב עוד בטרם עימות. ליבו של יגאל לא עמד לו במאבק זה, והוא הותיר את היום-יומם. את גורלה

* תצלום מתש"ך.

המערפל של תנועת-העבודה, תלמידו הנאמן ביותר של בן גוריון, שימעון פרס. שמאו נעוריו היה איש-ביצוע, ספק טכני וקראט ספק נושא-כלים.

נפילה זו של אלון אינה אישית בלבד. היא מייצגת מוות-בהדרגה של דור שלם: מוות רעיוני של שרידי דור תש"ח, אשר כשלו במערכה על שינוי החברה הישרא- לית, מוות של חלום ארץ-ישראל האחרת.

בימים אלה ראה אור סיפרו של יגאל אלון מוקדים, ובו ניסיון, שדוף למדי, של ניתוח גורמי המשבר בחברה הישרא- לית. מוקדים הוא ספר המתמודד בנושאים של עשייה, תוך התעלמות מחרידה ממח- שבה בהירה, שיש בכוחה לשבץ את העשייה בינות לערכים.

למקרא הספר מתברר כי אלון לא השכיל להעמיד עצמו כסמכות מוסרית לבני דורו, והוא אף נכשל בניסיון זה ונגרר אחרי ניסוחים בעלי צליל של מערכת-בחירות, כיריבו בתנועת-העבודה שימעון פרס.

ספר עצוב, המציג את החלל שדורו של אלון הותיר בחברה הישראלית; חלל אידאולוגי והיעדר יכולת להתמודד באורח לא קונפורמי בנושאים כמו הפלסטנים, עדות המיזרח, המיגוש התרבותי בישראל ושאר בעיות, של פיהן תיפול או תקום החברה הישראלית.

מוקדים הוא מצבה נוספת בתהליך הר סירוס שאותו עבר דור שלם בארץ הזאת.

שיחזור

יריבות מחודשת

בתרבות הכתיבה הדלילה המתמודדת בבעיות האידאולוגיות של ארץ-ישראל העובדת והמובסת, בולט סיפרו של **יהודה גוטלה**, תנועת העבודה, יריביה ובעלי בריתה יי, שראה אור באחרונה.

זה ספר המסתייג הסתייגות אידאולוגית חדה מהימין-הישראלי, הישן והחדש. הספר נפתח בסיקור מקיף של שורשי תנועת העבודה, וחושף סדרה של היבטים מקוריים, אם כי ידועים. כמו מכלול הגורמים אשר הובילו לצמיחתו של מעמד בעלי החזון הלבן בישראל, או התהווה שבין איגודים-מקצועיים לגופים כלכליים, או הזעיר-בורגנות שהובילה לעליית הליכוד (ופוטנציאל הלאומנות האנטי-דימוקרטית" הטמון במישנת תלמידי ז'בוטינסקי).

סיפרו של גוטלה, שהיה בעבר חניך השומר הצעיר ואחר כך עורך דבר, אינו טהור מראייה מפלגתית, אך יש בספר שברי כלים שניתן להרכיב מהם בסיס לראייה עובדתית מחודשת של תמונת- המצב התרבותית-פוליטית בישראל. הספר כמו חושף שורשים ליריבות אידאולוגית מחודשת בין מתנה השמאל והימין, יריבות שהיא בכוחה, אולי, לחולל תפנית בתהליך הניוון העובר על החברה הישראלית; תפנית אידאולוגית, של שיבה לציונות ולסוציאליזם הומאניים, שאברו מהארץ מאז עליית בן גוריון להגמוניה במעמד- הפועלים ובמדינת-ישראל.

סיפרו של גוטלה מביא מידע, שיש בכוחו להעניק לאנשים צעירים קרקעי צמיחה לרעיונות חדשים, שיש בכוחם להציל את החברה הישראלית מהניוון הסופי המאיים לכלותה.

* יגאל אלון — מוקדים; סידרת קו אדום; הוצאת הקיבוץ המאוחד, 133 עמודים (כריכה רכה).

** יהודה גוטלה — תנועת העבודה, יריביה ובעלי-בריתה; הוצאת עם עובד; 232 עמודים (כריכה רכה).